

УДК [35:311](477)

Н.Л. Ющенко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

А.П. Атрощенко, А.В. Подгайна, студентки обліково-економічного факультету Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ПОСИЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ЗБОРУ, ОБРОБЛЕННЯ ТА ПОШИРЕННЯ СТАТИСТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

***Ключові слова:** Державна служба статистики України, структура, чисельність працівників, інституційна спроможність Держстату, Acquis ЄС*

Однією з основних умов вступу нових членів до Європейського Союзу є приведення їх внутрішніх законодавчих систем у відповідність з обов'язковим мінімумом законодавства ЄС. Такий обов'язковий мінімум має назву *acquis communautaire* (*acquis*), що вперекладі з французької означає „доробок співдружності” – правова система Європейського Союзу, що включає акти законодавства ЄС, прийняті в рамках Європейського співтовариства (але не обмежується ними), спільної зовнішньої політики та політики безпеки, заходи у сфері правосуддя та внутрішніх справ [1]. Це сукупність усіх прав і зобов'язань, обов'язкових до виконання в усіх країнах-членах ЄС.

Глава 18 „Статистика” *Acquis communautaire* вимагає наявності національних статистичних інститутів у якості довідкових і опорних точок для методології, виробництва та поширення статистичної інформації, статистичної інфраструктури для здійснення зведення в галузі статистики, заснованої на принципах неупередженості, надійності, прозорості, конфіденційності особистих даних та розповсюдження офіційної статистики.

Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики в Україні є Державна служба статистики (Держстат) [2], діяльність якої спрямовується і координується Кабінетом міністрів України через Міністра економічного розвитку і торгівлі. Основними завданнями Держстату України є реалізація державної політики у сфері статистики та внесення пропозицій щодо її формування. Структура Держстату України станом на 26.11.2015 р. представлена 16 департаментами: національних рахунків та макроекономічної статистики, статистики виробництва, структурної статистики та статистики фінансів підприємств, статистики послуг, статистики сільського господарства та навколишнього середовища, обстежень домогосподарств, статистики торгівлі, статистики праці, статистики населення та регіональної статистики, статистики цін, інформаційних технологій, планування та координації статистичної діяльності, статистичної інфраструктури, поширення інформації та комунікацій, фінансово-економічного забезпечення та департамент кадрово-організаційного забезпечення з відповідними відділами та секторами; управліннями міжнародного співробітництва та європейської інтеграції, бухгалтерського обліку та звітності і управління справами, відділом правового забезпечення, запобігання та виявлення корупції, а також секторами режимно-секретної роботи і внутрішнього аудиту [3]. Територіальними органами державної статистики є Головне управління регіональної статистики, головні управління статистики в 24 областях України та в м. Києві, районні (міжрайонні), міські управління (відділи) статистики.

Для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції Держстату України, обговорення найважливіших напрямів її діяльності у Держстаті України утворюється колегія у складі Голови Держстату України (голова колегії), першого заступника та заступника Голови Держстату України за посадою, визначених посадових осіб Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. У разі потреби до складу колегії Держстату України можуть входити керівники структурних підрозділів Держстату України, а також у встановленому порядку інші особи.

Для розгляду наукових рекомендацій та проведення фахових консультацій з основних питань діяльності в Держстаті України можуть утворюватися постійні або тимчасові консультативні, дорадчі органи. На кінець листопаду 2015 р. до них належали Рада керівників територіальних органів державної статистики, Комісія з питань удосконалення методології та звітної документації, Експертна комісія Державної служби статистики України, Галузева рада по роботі з кадрами в органах державної статистики, Рада з питань інформаційних технологій Державної служби статистики України, Комітет з конкурсних торгів Держстату і Громадська рада. Функціональними органами державної статистики являються Державне підприємство „Науково-дослідний інститут статистичних досліджень”, Національна академія статистики, обліку та аудиту (НАСОА) та Державне підприємство „Інформаційно-аналітичне агенство” (Держаналітінформ).

Усього у Державній службі статистики України працює близько 10, 5 тис. осіб і при цьому управління статистики до започаткування реформи були в усіх районних центрах країни і в них працювало 3,3 тис. осіб, у той час як у партнерів Держстату з реалізації проекту Твіннінг „Сприяння процесам удосконалення Державної служби статистики України з метою покращення її потенціалу та продукції”, що спрямований на посилення інституційної спроможності Держстату для збору, оброблення та поширення статистичної продукції відповідно до Acquis ЄС через удосконалення виробництва статистики та підготовки персоналу, таких як, наприклад, INSEE Франції – 5,3 тис., у Статистичній службі Литви – менше 500 осіб (див. табл.).

Відповідно до п. 14 Положення [2] граничну чисельність державних службовців і працівників Держстату затверджує Кабінет міністрів України, структуру апарату Держстату затверджує Голова Держстату за погодженням із Міністром економічного розвитку і торгівлі. Штатний розпис та кошторис апарату Держстату затверджує Голова Держстату за погодженням із Мінфіном.

За результатами адаптованої глобальної оцінки національної статистичної системи, проведеної представниками Європейської комісії, Європейської асоціації вільної торгівлі та Економічної комісії ООН для Європи, статистика України визнана такою, що у цілому відповідає статистичним стандартам, у т.ч. фундаментальним принципам офіційної статистики ООН, Кодексу норм європейської статистики, а також Компендіуму статистичних вимог Євростату [13]. Однак на виконання постанови Кабінету міністрів України №85 від 05.04.2014 р. „Деякі питання затвердження граничної чисельності працівників апарату та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, інших державних органів” протягом 2014 року було проведено скорочення чисельності працівників органів державної статистики [14] і у 2015 р. робота у цьому напрямі за неофіційними даними продовжує проводитися.

Важливою умовою подальшого розвитку системи державної статистики в Україні має бути забезпечення балансу між рівнем задоволення інформаційних потреб користувачів статистичної інформації, що передбачає застосування у ході поширення такої інформації новітніх інформаційних технологій, та рівнем оптимізації процесу статистичного виробництва, що здійснюється шляхом раціоналізації вибору джерел для складення статистичної інформації з наданням переваги адміністративним даним, організації взаємообміну даними між державними органами замість дублювання інформаційних потоків, а також шляхом впровадження вибірових методів статистичних опитувань замість суцільних спостережень.

Таблиця

Дані для порівняння чисельності працівників в органах Державної служби статистики України із іншими європейськими країнами (з урахуванням окремих економічних та демографічних показників)

Назва країни	Територія, км. кв.	Чисельність населення на 1.01.2015 р., осіб	ВВП, млн. євро за курсом НБУ від 29.11.15 р. - 26,00 грн. / євро	Назва органу статистики	Чисельність працівників органів статистики, осіб
Україна	603 550	42 800 501	17 291,34 (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини зони проведення АТО)	Державна служба статистики України	10 500
Іспанія	504 782	46 439 864	266 857,00	Національний інститут статистики	
Швеція	449 964	9 828 655	700 000,00	SCB	1400
Латвія	64 589	1 973 700	6 096,37	Центральне статистичне бюро	556 (на кінець 2013 р.)
Італія	301 308	60 795 612	407 469,00	Istituto Nazionale Di Statistica	2295 (на 1.01.2015 р.)
Литва	65 286	2 921 262	10 012,9	Департамент статистики Литви	Максимальний рівень державних службовців, працівників за контрактом – 581 (офіс)
Франція	551 695	65 241 240	547 900,00	Національний інститут статистики та економічних досліджень Франції	5300
Данія	45 094	5 678 348	71 862,94	Danmarks Statistik	550 співробітників
Фінляндія	338 145	5 475 450	204 000,00	Suomen virallinen tilasto	900

Джерело: розроблено авторами на основі [4-12]

З метою підвищення якості державної статистики шляхом розбудови цілісної ефективної національної системи офіційної статистики для приведення її у відповідність із стандартами ЄС у сфері статистики Стратегією розвитку державної статистики на період до 2017 року [15] одним із пріоритетних напрямів визначено те, що статистичне виробництво повинно бути реорганізоване із застосуванням процесного підходу для впровадження інтегрованої системи статистичної інформації, керованої метаданими. Статистична методологія та процедури, що використовуються під час проведення державних статистичних спостережень, будуть приведені у відповідність із Компендіумом статистичних вимог Євростату за всіма підсистемами та галузями державної статистики. Дані, отримані за результатами державних статистичних спостережень, підлягатимуть оцінюванню за критеріями якості Європейської статистичної системи.

Список використаних джерел: 1. *Wikipedia* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Acquis_communautaire 2. *Положення* про Державну службу статистики України : Постанова Кабінету міністрів України №481 від 23.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> 3. *Офіційний сайт* Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 4. *Zвіт* про результати діяльності головного управління статистики у м. Києві за 2014 рік [Електронний ресурс] // Головне управління статистики у м. Києві. – Режим доступу: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua> 5. *Instituto Nacional de Estadística* [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.ine.es/> **6.** *Statistics Sweden* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scb.se/> **7.** *National Institut of Statistics* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istat.it/> **8.** *Central Statistical Bureau of Latvia* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csb.gov.lv/> **9.** *Statistics Lithuania* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stat.gov.lt/> **10.** *Institut National de la Statistique et des Études Économiques* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insee.fr/fr/> **11.** *Statistics Denmark* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dst.dk/da/> **12.** *Statistics Finland* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stat.fi/> **13.** *Стратегія* розвитку державної статистики на період до 2012 року : Розпорядження Кабінету міністрів України №1413-р від 05.11.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/> **14.** *Звіт* про результати діяльності Державної служби статистики України за 2014 рік. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> **15.** *Стратегія* розвитку державної статистики на період до 2017 року : Розпорядження Кабінету міністрів України №145-р від 20.03.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/145-2013-p>